

Ваша конституційна скарга до Суду

Як подати конституційну скаргу до
Конституційного Суду України і як
вона розглядатиметься

01033, Україна, м. Київ
вул. Жилинянська, 14
inbox@ccu.gov.ua

ЩО ТАКЕ КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА?

Конституційна скарга – це подане до Суду письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих положень), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу.

Тобто, це форма звернення особи до органу конституційної юрисдикції з метою захисту конституційних прав і свобод, результатом якого є вирішення питання щодо відповідності Конституції держави певного законодавчого положення та відновлення стану, що існував до порушення права.

Це конституційне право ми отримали з 30 вересня 2016 року.

Скарга подається виключно щодо відповідності Конституції України закону України (його окремих положень).

Будь-які інші нормативні акти, рішення судів системи судоустрою України не можуть бути оскаржені, так само, як дії чи бездіяльність органів державної влади, інших посадових осіб.

Конституційний Суд України не уповноважений розглядати скарги на дії та рішення органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб, давати оцінку цим діям та рішенням.

ХТО МАЄ ПРАВО ЗВЕРНУТИСЯ ДО СУДУ З КОНСТИТУЦІЙНОЮ СКАРГОЮ?

ЗВЕРНУТИСЯ ЗІ СКАРГОЮ МОЖУТЬ:

- ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ
- ІНОЗЕМЦІ
- ОСОБИ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА
- ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Суб'єктом права на конституційну скаргу є особа, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України (його окремі положення) суперечить Конституції України.

До суб'єктів права на конституційну скаргу не належать юридичні особи публічного права.

ВИМОГИ ДО КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ ТА ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ВІД КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

У КОНСТИТУЦІЙНІЙ СКАРЗІ ВИ МАЄТЕ ЗАЗНАЧИТИ ТАКЕ:

1. Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) громадянина України, іноземця чи особи без громадянства, адреса зареєстрованого місця проживання особи (для іноземця чи особи без громадянства – місця перебування) або повна назва та місцезнаходження юридичної особи, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є.

2. Відомості про уповноважену особу, яка діє від імені суб'єкта права на конституційну скаргу

Закон не передбачає обов'язкової участі представника і надає заявнику можливість самостійно захищати свої права та законні інтереси в конституційному провадженні. У випадку представництва варто звернути увагу на те, що довіреність чи ордер, які видаються представнику, мають бути складені таким чином, який засвідчував би його право представляти інтереси суб'єкта права на конституційну скаргу саме у Конституційному Суді України.

3. Короткий виклад остаточного судового рішення, в якому було застосовано відповідні положення закону України

у цьому розділі достатньо зазначити про основну мотивацію суду та резолютивну частину.

4. Опис перебігу розгляду відповідної справи в судах

Йдеться про хронологічний виклад звернень автора клопотання до судових установ із відповідними заявами (позов, апеляційна скарга, касаційна скарга) та результати їх розгляду.

5. Конкретні положення закону України, які належить перевірити на відповідність Конституції України, та конкретні положення Конституції України, на відповідність яким належить перевірити закон України

на виконання цієї вимоги Закону слід навести повну назву закону, його реквізити – дату і номер, Прочитувати текст конкретних статей, частин та пунктів, за необхідності – окремі словосполучення. Відсутність конкретизації у даному випадку може бути розцінено Судом як недотримання вказаної вимоги Закону. Не варто обмежуватися посиланням: „положення, які застосовано судом”, „законои, застосовані в остаточному судовому рішенні”.

6. Обґрунтування тверджень щодо неконституційності закону України (його окремих положень) із зазначенням того, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб'єкта права на конституційну скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону.

Автор клопотання, стверджуючи про невідповідність оспорюваного закону України (його окремих положень) Основному Закону України, має навести аргументи, які б свідчили про обґрунтованість змісту і вимог конституційної скарги. Йдеться про обґрунтування саме неконституційності оспорюваних положень закону України, тож має бути розкрито взаємозв'язок між оспорюваними положеннями закону України і статтями Конституції України.

Також не варто зосереджуватися при наведенні обґрунтування неконституційності оспорюваних положень на незгоді з тим, як чинним законодавством врегульовано питання, з якого подається скарга, або на суперечливому регулюванні. Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що вирішення таких питань не належить до його компетенції. Конституційний Суд не є суб'єктом законодавчої ініціативи, він не може втручатися у діяльність законодавчого органу державної влади, змінювати чи доповнювати чинні нормативні акти.

7. Відомості про документи і матеріали, на які посилається суб'єкт права на конституційну скаргу, із наданням копій цих документів і матеріалів автор клопотання має зазначити усі відомості про документи та матеріали, на які є посилання, та надати їхні копії.

8. Перелік документів і матеріалів, що додаються.

Усі додані до конституційної скарги документи і матеріали мають бути зазначені у цьому переліку; усі зазначені у переліку позиції мають бути в наявності.

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ПОДАЄТЬСЯ ДО СУДУ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ

Учасники конституційного провадження, які не володіють державною мовою, мають своєчасно заявити клопотання про участь у справі перекладача. Такі учасники конституційного провадження можуть запропонувати Суду кандидатуру перекладача, надавши документи на підтвердження його кваліфікації.

Питання про участь перекладача вирішує Сенат чи Велика палата до початку розгляду справ, постановляючи ухвалу.

КОНСТИТУЦІЙНУ СКАРГУ ФІЗИЧНА ОСОБА ПІДПISУЄ ОСОБИСТО

Конституційну скаргу має підписати і подати від свого імені до Конституційного Суду України виключно фізична особа, про порушення прав якої йдеться у клопотанні.

Якщо суб'єктом права на конституційну скаргу є дієздатна фізична особа, яка за станом здоров'я або фізичною вадою не в змозі особисто підписати конституційну скаргу, її підписує уповноважена в установленому законом порядку особа, що діє від її імені. У такому випадку до клопотання мають бути додані документи, які підтверджували б той факт, що суб'єкт права на конституційну скаргу за станом здоров'я або фізичною вадою не в змозі особисто підписати конституційну скаргу.

Конституційну скаргу юридичної особи підписує уповноважена на це особа, повноваження якої має бути підтверджено установчими документами цієї юридичної особи та актом про призначення (обрання) на посаду уповноваженої особи.

ТАКОЖ ВИ ПОВИННІ ОБОВ'ЯЗКОВО ПЕРЕКОНАТИСЯ, ЩО:

- вичерпано всі національні засоби юридичного захисту (за наявності ухваленого в порядку апеляційного перегляду судового рішення, яке набрало законної сили, а в разі передбаченої законом можливості касаційного оскарження – судового рішення, винесеного в порядку касаційного перегляду)
- з дня набрання законної сили остаточним судовим рішенням, у якому застосовано закон України (його окремі положення), сплинуло не більше трьох місяців

Як виняток, конституційна скарга може бути прийнята поза межами цієї вимоги, якщо Суд визнає її розгляд необхідним із мотивів суспільного інтересу.

При цьому звертаємо увагу, що конституційну скаргу може бути подано, якщо остаточне судове рішення у справі особи набрало законної сили не раніше 30 вересня 2016 року.

Якщо суб'єкт права на конституційну скаргу пропустив строк подання конституційної скарги у зв'язку з тим, що не мав повного тексту судового рішення, він має право висловити у конституційній скарзі клопотання про поновлення пропущеного строку.

Заявляючи клопотання про поновлення пропущеного строку, ви маєте надати Суду відповідну інформацію та навести належні докази.

Суд відмовляє у відкритті конституційного провадження, визнавши конституційну скаргу неприйнятною, якщо зміст і вимоги конституційної скарги є очевидно необґрунтованими або наявне зловживання правом на подання скарги.

КУДИ СЛІД НАПРАВЛЯТИ КОНСТИТУЦІЙНУ СКАРГУ?

Конституційну скаргу можна надіслати поштою на адресу:

01033, м. Київ, вул. Жилианська, 14

або передати безпосередньо до Секретаріату Конституційного Суду України.

При поданні конституційної скарги судовий збір не сплачується.

ВАША СКАРГА В СУДІ. ЩО ДАЛІ?

Скарга невідкладно реєструється Секретаріатом Суду шляхом внесення інформації до автоматизованої системи “Документообіг КСУ” із проставленням автоматично сформованого унікального реєстраційного індексу, дати та часу надходження.

На офіційному вебсайті КСУ у рубриці “На розгляді Суду” можна ознайомитись з конституційними скаргами, що знаходяться на розгляді Суду.

Законом України “Про Конституційний Суд України” і Регламентом Конституційного Суду України передбачено особливий порядок попереднього опрацювання конституційних скарг Секретаріатом Суду.

Секретаріат Конституційного Суду України перевіряє її на відповідність за формою вимогам Закону України “Про Конституційний Суд України”. Перевірка відбувається впродовж одного робочого дня з дня реєстрації конституційної скарги

Ні суддя, ні колегія суддів не вирішують питання щодо відповідності вашої конституційної скарги формальним вимогам Закону України “Про Конституційний Суд України”.

Якщо конституційна скарга за формою не відповідає вимогам Закону України “Про Конституційний Суд України”, керівник Секретаріату повертає її вам із зазначенням, яким саме вимогам Закону вона не відповідає.

Повернення конституційної скарги не перешкоджає повторному зверненню до Суду з дотриманням вимог Закону України “Про Конституційний Суд України”.

Конституційні скарги, які за формою не відповідають вимогам Закону України “Про Конституційний Суд України” і повертаються суб’єктам права на конституційну скаргу керівником Секретаріату, між суддями Конституційного Суду не розподіляються.

Конституційна скарга у разі її відповідності за формою вимогам Закону України “Про Конституційний Суд України” після попередньої перевірки Секретаріатом, але не пізніше наступного робочого дня з дня реєстрації, передається судді-доповідачу згідно з розподілом.

Суддя-доповідач у справі вивчає звернення до Суду у двадцятиденний строк з дня визначення його суддею-доповідачем у справі.

Цей етап закінчується постановленням ухвали про відкриття конституційного провадження у справі або про відмову в його відкритті. Ухвалу про відкриття провадження у справі постановляє колегія, у складі трьох суддів; а у випадку неоднотайності колегії, при постановленні ухвали про відмову у відкритті – Сенат.

За результатами розгляду звернень до Суду постановляється ухвала про відкриття конституційного провадження у справі або про відмову у його відкритті.

Справи за конституційними скаргами, провадження в яких відкрито, Сенат розглядає на своїх пленарних засіданнях.

Розгляд справ, конституційне провадження щодо яких відкрито, може здійснюватися в порядку усного або письмового провадження.

Письмова форма є основною формою розгляду справ у Суді.

Після визнання Судом дослідження матеріалів справи на відкритій частині пленарного засідання завершеним головуєчий оголошує про перехід Суду в закриту частину пленарного засідання.

Після розгляду ухвалюється рішення по суті конституційної скарги або постановляється ухвала про закриття конституційного провадження у справі.

Рішення у справі за конституційною скаргою є ухваленим, а ухвала про закриття конституційного провадження у справі постановленою, якщо за це проголосували щонайменше дві третини суддів КСУ, які розглядають справу в Сенаті.

Сенат діє у складі дев'яти суддів Конституційного Суду. Якщо кількість суддів Конституційного Суду є меншою за 18, Сенат є повноважним за умови участі в ньому щонайменше шести суддів Суду.

Закон, визнаний Судом неконституційним, втрачає чинність з дня ухвалення Конституційним Судом рішення про його неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням, але не раніше дня його ухвалення.

Задоволення конституційної скарги дає суб'єкту звернення право на перегляд остаточного судового рішення за виключними обставинами.

Суд надішле вам рішення не пізніше наступного робочого дня після його ухвалення.

СКІЛЬКИ ЧАСУ РОЗГЛЯДАТИМЕТЬСЯ ВАША СКАРГА?

Обчислення строків конституційного провадження ведеться з дня постановлення ухвали про відкриття конституційного провадження у справі, а у разі відмови Сенату від розгляду справи на розсуд Великої палати – з дня постановлення відповідної ухвали Сенату.

Строк конституційного провадження не повинен перевищувати шість місяців.

ВІДМОВА СЕНАТУ ВІД РОЗГЛЯДУ СПРАВИ НА РОЗСУД ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ

Сенат може в будь-який час до ухвалення остаточного рішення відмовитися від розгляду справи на розсуд Великої палати, якщо:

- під час розгляду справи Сенатом виникає необхідність у тлумаченні Конституції України
- вирішення питання, яке розглядає Сенат, може спричинити несумісність з юридичними позиціями, постановленими Судом попередньо.

ОБ'ЄДНАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ СКАРГ В ОДНЕ КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Якщо надійшло декілька звернень до Суду, що стосуються того самого або взаємопов'язаних питань вони можуть бути об'єднані в одне конституційне провадження.

У разі об'єднання конституційних проваджень Ви будете повідомлені.

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ

При розгляді конституційної скарги Велика палата, у виняткових випадках, з власної ініціативи може вжити заходів щодо забезпечення конституційної скарги, видавши забезпечувальний наказ, який є виконавчим документом.

Підставою для забезпечення конституційної скарги є необхідність запобігти незворотнім наслідкам, що можуть настати у зв'язку з виконанням остаточного судового рішення.

Способом забезпечення конституційної скарги є встановлення тимчасової заборони вчиняти певну дію.

ПЕРШЕ РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ ЗА КОНСТИТУЦІЙНОЮ СКАРГОЮ

Перше рішення Конституційного Суду України за конституційною скаргою ухвалено 25 квітня 2019 року Другим сенатом, за конституційними скаргами Скрипки Анатолія Володимировича та Бобиря Олексія Яковича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 59 Закону України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”.

Цим Рішенням Конституційний Суд України визнав таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), словосполучення “дійсної строкової”, яке міститься у положеннях частини третьої статті 59 Закону, за якими визначення розміру відшкодування заподіяної внаслідок ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС шкоди при обчисленні пенсії виходячи з п'ятикратного розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня відповідного року, поширюються лише на категорію військовослужбовців,

які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи під час проходження дійсної строкової служби і внаслідок цього стали особами з інвалідністю.

Конституційний Суд України наголосив, що держава може встановлювати певні відмінності щодо рівня соціального захисту вказаних категорій осіб, однак визначені законом відмінності не повинні допускати жодних невинуватених винятків із конституційного принципу рівності, містити ознак дискримінації при реалізації зазначеними особами права на соціальний захист та порушувати сутність права на соціальний захист, а обґрунтування механізму нарахування соціальних виплат має відбуватись із урахуванням критеріїв пропорційності та справедливості.

На думку Конституційного Суду України, законодавець не забезпечив певні категорії військовослужбовців, які виконують конституційно значущі функції щодо захисту Вітчизни, особливими умовами соціального захисту, обсяг яких має передбачати гідні умови їх життя й повне відшкодування заподіяної шкоди, чим порушив сутність конституційного права на соціальний захист, конституційні гарантії щодо безумовного забезпечення належного рівня їх соціального захисту.

ДЕЯКІ ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ ПОДАННІ КОНСТИТУЦІЙНИХ СКАРГ

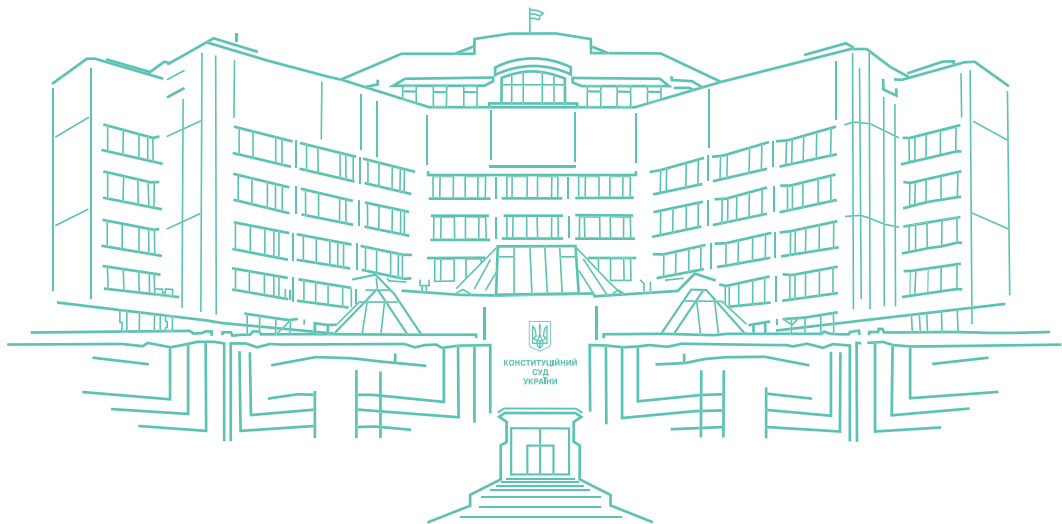
- просте цитування норм без належного аргументування неконституційності закону
- оспорування неконституційності судового рішення, а не закону, який застосований в остаточному судовому рішенні
- оспорування неконституційності внаслідок відсутності законодавчого регулювання
- оскарження дій чи бездіяльності органів державної влади
- подання разом з конституційною скаргою незасвідченої копії рішення суду
- недотримання термінів подання конституційної скарги

КОНСУЛЬТАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ ТА ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЗА КОНСТИТУЦІЙНИМИ СКАРГАМИ

Необхідні консультації щодо підготовки конституційної скарги можуть бути надані на особистому прийомі громадян, який здійснюється з понеділка по четвер з 10.00 до 17.00, у п'ятницю з 10.00 до 15.45.

У ці ж години надаються роз'яснення і в телефонному режимі (тел. 238-13-65, 238-13-74). Докладніше про порядок особистого прийому можна дізнатися на офіційному вебсайті Конституційного Суду (www.ccu.gov.ua) у підрубриці „Прийом громадян” рубрики „До відома громадян”.

З інформацією щодо розгляду Судом справ за конституційними скаргами можна ознайомитися на офіційному вебсайті Конституційного Суду України в розділі „На розгляді Суду” або отримати відповідну інформацію за телефонами: (044) 238-10-30; 238-11-17.

01033, Україна м. Київ, вул. Жилинська, 14
inbox@ccu.gov.ua

Офіційний вебсайт Конституційного Суду України
<http://www.ccu.gov.ua>

Сторінка Суду у соціальній мережі «Фейсбук»
<https://www.facebook.com/ConstitutionalCourtOfUkraine>

Сторінка Суду у соціальній мережі «Твіттер»
<https://twitter.com/CCofUkraine>

Ютуб-канал Суду
<https://www.youtube.com/channel/UC5qxn9-9rPGq7tSK-eeqQ8Q>

Матеріал підготовлений Управлінням комунікацій Конституційного Суду України
та міжнародного співробітництва Секретаріату Суду.

2021 рік

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

Federal Foreign Office